

**Uchwała Nr
Rady Miejskiej w Jaworznie**

z dnia2023 r

w sprawie ogłoszenia roku 2024 Rokiem Jubileuszowym Długoszyna w Jaworznie

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40)

**Rada Miejska w Jaworznie
uchwala, co następuje:**

§ 1

Ogłosić rok 2024 Rokiem Jubileuszowym Długoszyna w Jaworznie.

§ 2

Wykonanie niniejszej uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Jaworzna

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wnioskodawcy , radni Rady Miejskiej :

Maciej Bochenek

Jerzy Nieużyła

Tomasz Sędor

Podpisy :

.....
.....
.....

Uzasadnienie

Na rok 2024 przypadają „okrągłe” rocznice ważnych wydarzeń z historii Długoszyna. W 1524 powstała kopalnia galeny w Długoszynie, której budowla ziemna przetrwała w niezmienionej formie do czasów dzisiejszych.

To najstarszy zabytek przemysłowy (budowla) na terenie Jaworzna, materialne świadectwo pięćsetletniej historii kopalnictwa kruszcowego w Długoszynie, którego początki na tym terenie sięgają czasów jeszcze wcześniejszych.

Sama wieś Długoszyń istniała już początkiem XIII w. a więc liczy sobie już co najmniej osiemset lat.

O tym, że miała w swojej historii okresy świetności i dużego znaczenia świadczy fakt, iż jako jedyna wieś w Polsce znalazła się na wielu mapach Polski i Europy powstałych w okresie XVI – XVIII wieku.

Inne rocznice warte odnotowania to stulecie kościołka w centrum Długoszyna oraz przypadająca na 30 maja 2024 pięćdziesiąta rocznica wizyty kardynała Karola Wojtyły w Długoszynie.

Historia Długoszyna pełna jest niewyjaśnionych zagadek i tajemnic, wnioskodawcy tej uchwały mają nadzieję, że ta inicjatywa zwiększy zainteresowanie Długoszynem mieszkańców Jaworzna oraz naukowców i pasjonatów, historyków, archeologów i może pozwoli odkryć nieznane dotychczas karty z jego niewątpliwie fascynującej historii.

Załącznik :

1. Opinia Dyr. Muzeum Miasta Jaworzna Przemysława Dudzika
2. Opinia historyka Jarosława Sawiaka

Jaworzno, 12 czerwca 2023 r.

Szanowna Pani

Anna Władyga

Kierownik Referatu Kultury i Sportu

w Wydziale Promocji, Kultury i Sportu

Na obszarze współczesnego Jaworzna znajduje się sześć dzielnic, które mają średniowieczną proveniencję, są to: Byczyna, Ciężkowice, Długoszyn, Jaworzno, Jeleń i Szczakowa. Pierwsze przekazy źródłowe notujące istnienie wspomnianych miejscowości są – jak na polskie warunki – stosunkowo wczesne: Byczyna – 1229 r.; Ciężkowice, Długoszyn, Jaworzno – 1238 r.; Jeleń – 1303 r.; Szczakowa – 1400 r. Oczywiście należy pamiętać o tym, że czym innym jest początek nowej osady, a czym innym pierwsza wzmianka źródłowa. Wieś pojawiająca się w przekazie źródłowym z XIII w. mogła istnieć znacznie wcześniej, natomiast przy niewielkiej ilości zachowanych źródeł z okresu średniowiecza, nie znalazła się w znanych nam przekazach pisanych.

Długoszyn pojawił się pierwszy raz w źródłach pisanych w 1238 r., wspólnie z Ciężkowicami i Jaworzniem, w dokumencie biskupa krakowskiego Wisława Kościelca, który potwierdzał dotychczasowe nadania klasztoru benedyktynek w podkrakowskich Staniątkach. Trzy wspomniane wsie były uprzednio własnością możnowładczego rodu Gryfitów. Kasztelan krakowski Klemens Gryfita ok. 1229 r. ufundował klasztor w Staniątkach i uposażył go m.in. we wsie Ciężkowice, Długoszyn, Jaworzno. Przynajmniej od połowy XIII w. Długoszyn, podobnie jak Ciężkowice składał się z części monarszej i biskupiej, do czego doprowadziły kolejne zamiany dóbr z lat 1242-1243. W bliżej nieznanymi okolicznościach wieś Długoszyn wyludniła się i przestała istnieć, jej grunty wchłonęły sąsiednie osady: Jaworzno i Szczakowa. W zachowanych źródłach dyplomatycznych i sądowych z XIV-XV w. Długoszyn nie występuje, nie wymienia go też Jan Długosz w *Liber beneficiorum* (1470-1480). Na początku XVI w. wieś została ponownie lokowana na gruntach biskupiego Jaworzna i królewskiej Szczakowej. Potwierdza to dokument wspomnianych osad i nowo lokowanego Długoszyna z 1519 r.

Miejscowe wsie: Ciężkowice, Długoszyn i Jaworzno przywoływane w dokumentach z XIII w. wymienione są *cum plumbo*, czyli z ołowiem. Leżą one na terenie śląsko-małopolskich złóż kruszczośnych, na których od średniowiecza wydobywano srebronośną galenę (rudę ołowiu). W średniowieczu wzmianki o intensywnej eksploatacji kruszców dotyczą głównie Ciężkowic i Długoszyna. W 1523 r. bracia Aleksy i Jan VI Turzonowie zawarli z biskupem krakowskim Janem Konarskim i tenutariuszką będzińską Maryną Jarocką umowy dotyczące budowy w Długoszynie sztolni odwadniającej złoża ołowiu metodą grawitacyjną. Sztolnię wybudowano w ciągu 1524 r. Umożliwiła ona eksploatację nowych, dotychczas silnie zawodzionych złóż galeny. Po sztolni do dziś pozostała jej część zewnętrzna, czyli roznos, w postaci v-kształtnego rowu, wykopanego w ziemi, bez zastosowania dodatkowej obudowy. Podziemna część sztolni pozostaje niedostępna, ponieważ w miejscu, gdzie znajdowały się jej zewnętrzne odrzwia po II wojnie światowej zorganizowano wysypisko śmieci i część podziemna dalej pozostaje zasypiana śmieciami. W 2021 r. Muzeum Miasta Jaworzna prowadziło na tym stanowisku badania archeologiczne, dokonując m.in. poprzecznego przecięcia roznosu sztolni. Wyniki badań zostały zaprezentowane na konferencji *Jaworzno interdyscyplinarnie* w grudniu 2021 r. Aktualnie w składzie znajduje się wydawnictwo pokonferencyjne z artykułem poświęconym badaniom archeologicznym sztolni oraz plenerowa wystawa planszowa prezentująca wyniki badań oraz dokumentację fotograficzną. Natomiast najstarszym, zabytkowym obiektem architektonicznym na terenie Jaworzna są kamienne wały na wzniesieniu Grodzisko, pochodzące z przełomu VI i V w. p.n.e., mają około 2500 lat.

Długoszyn po raz pierwszy pojawia się na mapie Wacława Grodeckiego z 1561 r., miejscowość została zapisana jako *Długoschyn*. Długoszyn znalazł się na mapie jako wieś obok miast i grodów warownych. Przypuszczalnie jest to skutek znaczenia gospodarczego Długoszyna w dobie funkcjonowania sztolni Turzonów. Mapa Grodeckiego została zamieszczona w atlasach wydawanych przez Abrahama Orteliusza, co sprawiło, że była wykorzystywana przez innych twórców, więc Długoszyn pojawiał się na szeregu innych map epoki nowożytnej.

Karol Wojtyła – jako biskup, arcybiskup i kardynał – będąc ordynariuszem krakowskim w latach 1960-1978 odwiedzał samo Jaworzno i jego dzisiejsze dzielnice 39 razy. W 1974 r. udzielał bierzmowania i odprawiał nabożeństwo Roku Świętego w Ciężkowicach (17 marca), Długoszynie (30 maja) i Szczakowej (18 maja i 17 listopada).

Murowaną kaplicę św. Barbary w Centrum Długoszyna wzniesiono w latach 1920-1922. Jej budowę sfinansowano ze składek mieszkańców.

Inicjatywy naukowe, wydawnicze i wystawiennicze poświęcone Długoszynowi:

Inicjatywy wydawnicze:

1. J. Sawiak, *Długoszyn na mapach okresu staropolskiego (XVI-XVIII wiek)*, „Zeszyty Historyczne Miasta Jaworzna” 2006, z. 10.
2. J. Sperka, *O średniowiecznych osadach na obszarze dzisiejszego Jaworzna*, [w:] *Jaworzno interdyscyplinarnie*, t. 1, red. A. Rams, D. Rozmus, S. Witkowski, Jaworzno 2013.
3. A. Rams, *Przyczynek do dziejów sztolni w Długoszynie*, [w:] *Z notatnika Agricoli. Źródła górnictwa kruszcowego na złożach śląsko-krakowskich. Katalog wystawy*, red. A. Rams, Jaworzno 2016.
4. J. Sawiak, *Długoszyn – zarys dziejów od średniowiecza do końca okresu staropolskiego (XII-XVIII wiek)*, Jaworzno 2018.
5. J. Sawiak, *Długoszyn na starej fotografii. Album*, Jaworzno 2021.
6. D. Rozmus, A. Rams, *Wyniki badań archeologicznych na Długoszynie w rejonie sztolni z 1524 r.*, [w:] *Jaworzno interdyscyplinarnie*, t. 3, red. D. Rozmus, A. Rams, S. Witkowski, Jaworzno 2023 (w druku).
7. J. Cabała, *Wstępne wyniki badań geochemicznych i mineralogicznych na Górze Grodzisko oraz w rejonie sztolni w Jaworznie Długoszynie*, [w:] *Jaworzno interdyscyplinarnie*, t. 3, red. D. Rozmus, A. Rams, S. Witkowski, Jaworzno 2023 (w druku).

Badania archeologiczne:

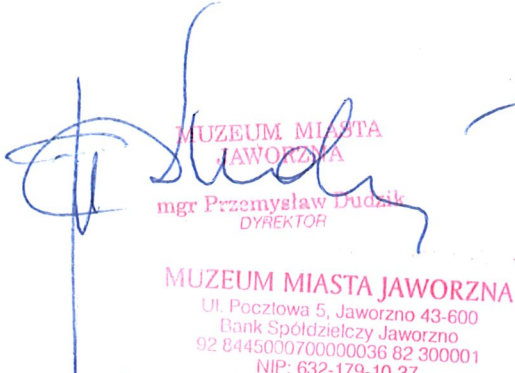
1. Sondażowe badania archeologiczne służące weryfikacji hipotezy o istnieniu ewentualnych reliktyw architektury w rejonie opuszczonego kamieniołomu i weryfikacji informacji o znajdujących fragmentach metali i ceramiki, 2016 r.
2. Badania archeologiczne w rejonie sztolni z 1524 r., 2021 r.
3. Poszukiwania archeologiczne kurhanów wczesnosłowiańskich, 2023 r.

Konferencje:

1. *Długoszyn – historia pełna zagadek. Wyniki najnowszych badań archeologicznych i historycznych*, 2016 r.

Wystawy:

1. *Z notatnika Agricoli. U źródeł górnictwa kruszcowego na złożach śląsko-krakowskich,*
2016 r.
2. *Długoszyn. Karty z historii,* 2019 r.

MUZEUM MIASTA
JAWORZNA
mgr Przemysław Dudzik
DYREKTOR

MUZEUM MIASTA JAWORZNA
Ul. Pocztowa 5, Jaworzno 43-600
Bank Spółdzielczy Jaworzno
92 8445000700000036 82 300001
NIP: 632-179-10-37

Opinia:

Jaworzno jest miejscem niezwykłym. Z jednej bowiem strony stanowi jednolitą jednostkę samorządu terytorialnego, z drugiej jest szeregiem osiedli, będących niegdyś osobnymi wsiami, osadami, a nawet miastami. Sama zresztą nazwa własna Jaworzno ma na swój sposób dwa znaczenia; z jednej strony miasto Jaworzno w jego współczesnych granicach, z drugiej stare, historyczne Jaworzno, którego obszar pokrywa się ze ścisłym centrum miasta. Jest więc miasto Jaworzno swego rodzaju mozaiką. Jednak owa różnorodność nie jest czymś co dzieli i różni, a tym co urozmaica i nadaje kolorytu.

Przyszły, 2024 rok jest niezwykle ważny dla jednego z jaworznickich osiedli, a mianowicie Długoszyna. To właśnie wówczas mijają będą dwie bardzo istotne dla osiedla rocznice. Pierwsza z nich dotyczy wydarzenia, które miało miejsce pięćset lat temu. To wówczas wybudowano w Długoszynie sztolnie odwadniającą na potrzeby lokalnego górnictwa kruszcowego, która była drugim tego obiektem w ówczesnej Polsce, stanowiąc pionierskie rozwiązanie w zakresie odwadniania wyrobisk górniczych. Sztolnię wybudowano na mocy przywileju i porozumienia zawartego przez ówczesnego biskupa krakowskiego Jana Konarskiego z Aleksym i Janem VI Turzonem oraz pomiędzy starościaną będzińską Maryną Jarocką i Aleksym i Janem VI Turzonami. Co istotne, sztolnia ta wykorzystywana była przez następne stulecia, a jej fragmenty w postaci roznosu i zasypanego wejścia przetrwały do naszych czasów. Czas budowy sztolni, którą ukończono dokładnie pół tysiąca lat temu, a także kolejny okres następnych pokoleń to czas, kiedy górnictwo kruszcowe rozwijało się w Długoszynie bardzo intensywnie, a tutejszą eksploatacją zainteresowane były rody Turzonów i Fuggerów. Stara długoszyńska

sztolnia jest unikatowym reliktem historii tego miejsca i górnictwa, z którym teren Jaworzna związany był bardzo mocno przez całe stulecia.

Przyszły rok to także okres, w którym mieszkańcy Długoszyna wspominać będą jeszcze jedno wydarzenie. Otóż 30 maja 1974 roku miała miejsce w Długoszynie wizyta duszpasterska Jego Ekscelencji Kardynała Karola Wojtyły, późniejszego papieża, św. Jana Pawła II. W czasie wizyty udzielił on sakramentu bierzmowania tutejszej młodzieży. Dla Długoszyna było to bardzo ważne wydarzenie, które mieszkańcy osiedla pamiętają bardzo dobrze do dnia dzisiejszego.

Na przyszły rok składają się więc dwie, bardzo ważne, okrągłe rocznice wydarzeń, których wymiar historyczny jest nie do przecenienia. Jest on tym bardziej wymowny, że wpisuje się jednocześnie w szerszy kontekst, w ramach którego mieszkańcy Długoszyna mogliby celebrować symbolicznie osiemsetlecie Długoszyna, gdyż trwałe osadnictwo na tym terenie pojawiło się najpóźniej na początku stulecia trzynastego, a pierwsza wzmianka o osadzie, która już niewątpliwie od dłuższego czasu istniała przypada na 1238 rok.

Jarosław Sawiak